

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ У ДОБУВНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Беда не в том, что экономисты не умеют предсказывать, а в том, что политики требуют слишком оптимистических прогнозов.
Рудольф Пеннер

Нестача інвестицій призводить до спаду гірничодобувного виробництва. Це, в свою чергу, спричиняє зниження інвестиційних можливостей добувних підприємств для впровадження інновацій. Вивести гірничодобувну промисловість із цього замкнутого кола і забезпечити якісний ріст ефективності діяльності гірничодобувних підприємств може науково обгрунтована інвестиційно-інноваційна політика держави. Тому особливої актуальності набуває дослідження проблем інноваційного забезпечення добувних підприємств України та шляхів їх вирішення.

За останніми даними Державної служби статистики України інноваційною діяльністю у добувній промисловості у 2009 році займалися 35 підприємств (обстежених Службою). У 2001 році таких підприємств було 43, у 2005 році – 29. Питома вага обстежених підприємств добувної промисловості, що впроваджували інновації, в загальній кількості підприємств добувної промисловості у 2009 році становила 5,5 %. Питома вага підприємств добувної промисловості, що впроваджували інновації, в загальній кількості інноваційно-активних промислових підприємств України складала 2,5 %.

Обсяг витрат на інновації у добувній промисловості в 2009 році склав 461487,2 тис. грн.; у т.ч.: на внутрішні НДР (науково-дослідні роботи) – 4336,6 тис. грн. (впроваджувало 2 підприємства); зовнішні НДР – 15876,5 тис. грн. (8 підприємств); придбання машин, обладнання, та програмного забезпечення – 436133,7 тис. грн. (19 підприємств), придбання інших зовнішніх знань – 803,8 (2 підприємства); навчання та підготовку персоналу (10 підприємств); ринкове запровадження інновацій – 3 підприємства, інші роботи – 4336,6 тис. грн. (5 підприємств). Як і в попередні роки, найбільша частка фінансування інноваційної діяльності добувних підприємств припадає на власні кошти – 83,2 % загального обсягу витрат (384145,6 тис. грн.), їх використовувало 25 підприємств; кошти держбюджету використовувало 1 підприємство (795,4 тис. грн.); кошти вітчизняних інвесторів – 3 підприємства (8123,8 тис. грн.); кошти іноземних інвесторів – 3 підприємства (21269,6 тис. грн.); кредити – 1 підприємство (47152,8 тис. грн.).

В Україні інтенсифікацію технологічних процесів від пошуку та розвідки родовищ корисних копалин до їх реалізації проводять лише великі корпорації: НАК “Нафтогаз України” (в тому числі НГВУ “Охтирканафтогаз” та ВАТ “Укрнафта”), ТОВ “МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ”.

Основними стримуваними факторами впровадження нових технологій у виробництво є: недостатня фінансова підтримка держави, нестача власних коштів, високий економічний ризик, тривалий термін окупності нововведень, нестача кваліфікованого персоналу, відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями, недосконалість законодавчої бази та ін. Низький рівень активізації інноваційної діяльності гірничодобувних підприємств пов'язаний і з тим, що в Україні переважно дешева робоча сила, тому для підприємств і надалі економічно вигідним буде використання застарілого устаткування.

Досить гостро стоїть проблема старіння наукового персоналу не лише через матеріальні труднощі, а тому, що перспективна наукова молодь (яка б могла робити відкриття) змушена лишати наукові установи для реалізації власного наукового потенціалу у інших сферах національного господарства через 75–85-річних учених, які не дозволяють молоді здобувати наукові ступені, щоб самим залишитись на посадах. При цьому самі вже нічого не розробляють, тому що їм це вже не потрібно.

Розробка теоретико-методологічних підходів до поліпшення диверсифікації інноваційного розвитку добувної промисловості України є важливою сферою науково-практичних досліджень. Необхідною є, на думку автора, розробка методики оцінки ефективності впровадження інновацій, і в тому числі екологічних інновацій, що буде сприяти визначенню розміру платежів для нормалізації стану навколишнього природного середовища (запропонованих автором). Доцільно також розробити модель для розподілу прибутку між підприємством та інвестором; методику визначення прийнятного співвідношення між прибутковістю добувного підприємства та рівнем ризику.

На думку автора, на даний час пріоритетними напрямками державної підтримки інноваційної діяльності будуть: пряма фінансова підтримка інноваційної діяльності; сприяння формуванню в Україні потужних транснаціональних корпорацій (ТНК), і, зокрема, створення інституту ТНК; створення венчурних фондів на основі інвестицій недержавних інвесторів; формування інноваційних технологічних кластерів; зменшення ставок оподаткування інноваційної продукції; страхування інноваційних ризиків; залучення кваліфікованих фахівців з-за кордону; стажування вітчизняних фахівців за рубежом та ін.